

Prof. dr Nikola Mičić

Prilog za diskusiju o predlogu dokumenta: "Kodeks profesionalne etike Univerziteta u Banjoj Luci"

Kolege,

evidentno je da se naša društvena zajednica, kao i akademska zajednica našeg Fakulteta nalazi u turbulentnom vremenu punom izazova i otvorenih pitanja životne održivosti. Danas, akademske zajednice univerziteta, naučnici i umetnici čiji je moto istina i sloboda, kao da stoje zbunjeni ispred političke stvarnosti u koju je zapalo gotovo celo čovečanstvo. Politička stvarnost, potpomognuta kontra-znanjem [čitaj: dezinformacije koje se predstavljaju kao činjenice (dominantno stanje na globalnoj mreži, tj. internetu)] i lakovernim mišljenjem [čitaj: predstave o lakoći i lepoti življenja koje stvara televizija putem informativnih emisija i rijaliti programa], iznedrila je na svetsku scenu reč broj 1: "post-truth". Naime, prema Oksfordskom rečniku (Oxford Dictionary), kao reč 2016. godine, proglašena je reč **post-istina** (post-truth) ili naknadna istina, a u našem slučaju to se od davnina zove naknadna pamet. Ključni povod za izbor ove reči za reč godine u 2016. godini jesu Bregzit i izbor Donalda Trampa za predsednika SAD, ali svima je jasno da to nije i uzrok za stanje u svetu koje se determiniše sa rečju post-istina (u političkoj terminologiji koristi se izraz "post-činjenica").

Kolege, među istinskim naučnicima¹ i umetnicima² raspravu o post-činjeničnoj politici i njenim uzrocima, dometima i mogućim globalnim posledicama, otvorila su događanja u nekoliko poslednjih godina, ali u osnovi sve se svodi na analize opšteg mentalnog stanja koje se gotovo u svim društvenim zajednicama detriminiše kao stanje u kome javno mjenje ne oblikuju činjenice i istina, već emocije i lična uverenja pojedinaca. Generalno, na svetskoj sceni je post-činjenična politika koja se bazira na masovnom laganju ili bezobzirnom ignorisanju istine.³

Sa namerom da se i akademska zajednica Poljoprivrednog fakulteta, iz svoje neposredne stvarnosti, odredi o ovom aktuelnom pitanju, i to u okviru tematske sednice Nastavno-naučnog vijeća Fakulteta za razmatranje *Prijedloga Kodeksa profesionalne etike na Univerzitetu u Banjoj Luci*, izneću neka od otvorenih pitanja kroz koja pojedine akademske zajednice nastoje potvrditi svoj naučni kredibilitet i nepokolebljivo ostati na strani činjenica i istine.

¹ Poznato je da danas postoje i kupljeni naučnici. Na primer, naučnici koji bez i jednog argumentovanog dokaza za ili protiv, propovedaju apsolutno dobro od GMO proizvoda u ishrani ljudi. Naučnici koji opravdavaju upotrebu matičnih ćelija za kloniranje ljudi, a u konačnom i dosledno provođenje principa eugenike (čitaj: provođenja rasne dominacije izabranih), itd.

² Meril Strip, Robert de Niro, Emir Kusturica, Bob Dilan, itd.

³ Kolakovski: "Laž je svesno i sa namerom izgovorena neistina". Uz ovu konstataciju treba dodati i da se ne može lagati ako se ne zna istina.

Prema Oksfordskom rečniku, termin "post-istina" prvi je upotrebio Stiv Tešić, dramski pisac i scenarista (čovjek je Užičanin i zove se Stojan Tešić⁴).

Da bi bila proglašena za reč godine, prema kriterijumima redakcije Oksfordskog rečnika, potrebno je da se ta reč koristi do deset godina, i da se intenzitet njenog korišćenja u tom periodu značajno povećavao. Reč post-istina tj. post-činjenica, kao kovanica, identifikovana je u tekstu o američkom skandalu Iran-Kontra i o ratu u Persijskom zalivu u časopisu "Nejšn"⁵ (S. Tešić, 1992), a njena upotreba u 2016. godini povećana je preko 2000 %.

Rasprave o samoj reči i njenoj upotrebi, odnosno ko sve treba da se zabrine zbog onoga šta ta reč znači, saglasne su samo u jednom, da ta reč otvara pitanje naknadne pameti. Tako, Njujork tajms i Forbs, a posebno Hafington post, u članku "Post-činjenična nacija" zvone na uzbunu tvrdeći da "najveći problem naše budućnosti nije politički ni ekonomski, pa čak ni racionalan, već da je to borba činjenica i fikcija". Međutim, istina je da ovi mediji zvone na uzbunu posle pobeđe Donalda Trampa na izborima, optužujući i birače i političare da sve više ignorišu činjenice, manipulišu istinom i stavljaju emocije iznad stručnosti. Pri tom, ovi mediji ignorišu činjenicu da su upravo oni svo vreme radili to isto, promovišući Hilari Klinton kao jedinog prihvatljivog kandidata. Naime, u traženju uzroka za očigledan prevrat u stavu javnog mjenja (traži se opravdanje za grešku u proceni i investiranju u gubitnika) ovi mediji sada optužuju Toni Blera i Bil Klintona, i nazivaju ih centrističkim tehnokratama⁶ i pionirima u stvaranju i uspostavljanju principa post-činjeničnog političkog stanja. Interesantno je da se u vezi sa post-činjeničnim stanjem u zapadnom svetu ide samo od Faraža Najdžela (ključni zagovarač Bregzita) i Trampa, do Obame, Blera i Klintona, te da se traženje korena post-činjeničnog političkog stanja (čitaj dominacije laži nad istinom) završava sa Niksonom, Volasom i Tačerovom. Međutim, istina je da je fundament za politiku post-činjeničnog stanja, kao tehniku "Velike laži", formulisao Gebels: "Sto puta izgovorena laž postaje istina". Očito je da se savremeni svet (čitaj zapadni) snobiva da današnje post-činjenično političko stanje imenuje pravim imenom.

Što se tiče prostora ex-YU, on od pamtiveka živi u naknadnim istinama i naknadnoj pameti. Ipak, post-činjenična politika savremenog sveta ovde je svu svoju "snagu" pokazala u periodu od 1991. do 1995. godine, i još se oporavljamo od toga. Međutim, evidentno je i to da smo sami sebi stvorili stanje koje se može opisati sledećom konstatacijom: "Onaj ko čita novine, i gleda i sluša elektronske medije, taj je dezinformisan, a onaj ko ništa ne čita i ne gleda, taj je neinformisan". Naravno, ovo je očekivano, a može se tvrditi i projektovano stanje. Naime, spoz-

⁴ Stojan Tešić, srpsko-američki dramski pisac i scenarista. Stojan je rođen 1942. godine Užicu, a umro je 1996. godine u Sidneju. Stojan je, kao Stiv Tešić, dobitnik Oskara 1980. godine za scenario filma "Breaking Away" [pobedio je u konkurenciji filmova: "Kramer protiv Kramera" (film Roberta Bentona sa Dastin Hofmanom i Meril Strip), "Apokalipsa danas" (film Francisa Forda Kopole sa Marlon Brandom i Robertom Duvalom) i "Sav taj džez" (film Boba Fosijsa)].

⁵ "Mi, kao slobodni ljudi, slobodno smo odlučili da hoćemo da živimo u nekakvom post-istinskom svetu".

⁶ Toni Bler i Bil Klinton sada se nazivaju centrističkim tehnokratama iz razloga jer su podjednako lagali i demokrate i republikance u cilju zgrtanja enormnog bogatstva u ličnom posedu i njima bliskih ljudi.

naja činjeničnog stanja budi realne ali neprijatne emocije, ukazuje se slika još goreg, čak i katastrofalnog, pa se prepuštanje lakovernom mišljenju, post-istini, lažima i iluziji da će sve samo od sebe krenuti na dobro, "te da ne treba da se trči pred rudu", čini pravilnim izborom u ovom trenutku?

Uvodne napomene o raspravama u vezi reči post-činjenica kao reči koja označava globalno stanje društva u kome se masovno laže ili se bezobzirno ignoriše istina, istaknute su sa ciljem da se vidi kako je laganje danas masovna pojava i politička doktrina u svim društvenim zajednicama.

Iz ove konstatacije, za nas nužno slede dva otvorena pitanja:

- 1) Kakav je odgovor naše akademske zajednice na dominaciju post - činjeničke politike na globalnom nivou?
- 2) Kakav etički kodeks, ili nešto drugo, treba da uspostavi jedna akademska zajednica da ne bi zapala u stanje post-istine ?

Odgovore na ova pitanja potrebno je da dosegnu svi pojedinačno, kroz sagledavanje svoje budućnosti u našoj akademskoj zajednici, zatim budućnosti naše akademske zajednice i međusobnih odnosa u dostizanju istine u kojoj se može dostojanstveno ostvariti misija univerzitetskog profesora.

Kroz kakve kalvarije i satiranja će u bliskoj budućnosti proći svaka pojedina društvena zajednica može se samo naslućivati ⁷ **ali jedno je sasvim sigurno, kada shvatimo da nam jedino znanje** (naučno verifikovana istina) **može pomoći da menjamo stvarnost kako bi stvorili bolji život** (ili bar ublažili postojeće patnje), **istina i naučno verifikovano znanje, ponovo će postati bitni.**

Dakle, veoma sam zabrinut pred olujom koja se čini da neumitno dolazi. Jer kada docent koji je prvo naučno i nastavničko zvanje stekao u četrdesetim, a odmah traži da bude biran na dve naučne oblasti jer je zabrinut za svoju normu od 6 časova sedmično, kada docent - dekan, kao svoje žezlo preuzima dnevno političke manipulacije uz pomoć vladajućih političkih medija kako bi se na Fakultetu uspostavila partokratija, ali isto tako i kada redovni profesor univerziteta bez stida i srama brani dokazivo vlastito neznanje kupovinom "naučnog značaja", tj. plaćanjem 1200 \$ da mu se odštampa biografija u "svetskoj enciklopediji" samo u jednom, njegovom vlastitom primerku, čini mi se da smo se kao akademska zajednica već po dobro približili post-činjeničnoj političkoj stvarnosti.

Kolege, članovi akademske zajednice Poljoprivrednog fakulteta, vi koji imate znanje, izgrađen karakter i moralnu čvrstinu, dakle vi koji ćete dočekati ponovni uspon znanja i povratak istine kao osnovne odrednice ljudi, setićete se da u svojoj istrajnosti niste bili sami, da su to i pre vas kroz dugu istoriju uspona razuma i ljudskosti radili i brojni drugi odvažni, ali usamljeni pojedinci. Kolege, tada ću vam se i ja osmehnuti, tamo negde daleko u sećanju.

Banja Luka, 20. 02. 2017. god.

⁷ Poznate su nam činjenice o Inkviziciji, spaljivanju veštica, holokaustu i ubistvima nedužnih ljudi u ratu na prostoru ex-YU, kao i ubistva civila u bombardovanju Srbije i Republike Srpske, označenim kao "kolaralna šteta" (setite se da je i ovo bila reč godine i pitajte se šta smo razumeli od toga).